SDÜ ART-E
Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi
Mayıs/Haziran'16 Cilt:9 Sayı:17
ISSN 1308-2698

ESKİŞEHİR ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN AFYON YÖRESİ KİLİMLERİNDEN ÖRNEKLER[1]

THE SAMPLES OF AFYON REGION'S RUGS IN ARCHEOLOGY MUSEUM OF ESKİŞEHİR

Hacer Arslan Kalay[2] **Ebru Subaşı[3]**

ÖZ

Tarihin farklı dönemlerinde çeşitli uygarlık ve ulusların yaşayıp izlerini bıraktığı Afyon ili, Türkler tarafından yerleşim haline gelmesiyle birlikte dokuma geleneğinin de önemli bir merkezi olmaya başlamıştır. Eskişehir Arkeoloji Müzesi, Eskişehir ve çevresinde yapılan arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan eserlerin bir arada toplanması ve korunması amacıyla 1944–45 yıllarında Alâeddin Camii müze deposu olarak kurulmuştur. Sonrasında eser sayısının artmasıyla birlikte birkaç değişen yapı sonucu bugünkü Müze binasında ziyaretçilere hizmet vermeye devam etmektedir. Müze, zengin bir düz dokuma ve halı koleksiyonuna sahiptir. Çoğunluğu Eskişehir ve Afyon yörelerine ait olmak üzere çeşitli yörelere ait kilimler önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu çalışma kapsamında müzede yer alan Afyon yöresi kilimlerinden örnekler; teknik, motif gibi yönlerden ele alınarak incelenmiş ve diğer yöre kilimleriyle benzerliklerine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kilim, Eskişehir Arkeoloji Müzesi, Afyon.

ABSTRACT

Afyon is the province of Central Anatolia that has been the scene of nation sand civilizations at different times in history and even today possible to see traces of these civilizations. Afyon province is began the important center of we avingtr adition with these ttlement by theTurks. Eskisehir Archaeology Museum was established in the between 1944-1945 years as Alaeddin Mosque museum store, for protect and collect of the une arthedartifact sarchaeological excavations of Eskisehir and its around. Later, the results of several changing structure within creasing the number of creation, it continue stoserve visitors in the today museum building. The museum has a rich flat weave and car pet collection. Rug sfrom various regions, which are majority of them, belong to Eskisehir and Afyon region constitutes an important source. In this study, the rugs of Afyon regionin the Archeology Museum of Eskişehir were examined in respect of techniques, motif sand were mentioned in respect of similar it is with other regions .

Keywords: Rug, EskisehirArcheologyMuseum, Afyon.

[1]Başvuru tarihi: 07.02.2016 - Kabul tarihi: 29.03.2016
[2] Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, hacerkalay@yyu.edu.tr.
[3] Öğretmen, M.E.B., ebru_subasi@hotmail.com.

1.GİRİŞ

İnsanların farklı doğa koşullarından korunmak için yapmaya başladıkları dokuma, yüzyıllar sonra bir sanat haline gelmeyi başarmıştır. Başlangıcından günümüze kadar olan süreçte dokumacılıktaki temel işlem hiç değişmemiş, zaman içinde renkler ve motifler zenginleşmiş, dokuma sanatı farklı kültürlerin simgesine dönüşmüştür.

Dokumanın önemli bir parçası olan kilimler, Türk gelenek ve kültürünün anlaşılması konusunda birer kanıt niteliği taşımaktadırlar. İnsanların duygu ve düşüncelerini motiflere yansıtarak anlattıkları kilimler, yüzyıllar boyunca birer iletişim aracı olma özelliğiyle de günümüze kadar gelmeyi başarmıştır.

Kilimler, Türkmen ve Yörük kültürünün vazgeçilmez parçalarından biridir. Evlerin en önemli eşyalarından biri olan kilimlerin dokunmasına ayrı bir özen verilerek bir ev eşyası olması yanında, uygulanan motiflerle anlamlı hale gelmeleri sağlanmıştır. Eskişehir Arkeoloji Müzesi sahip olduğu düz dokuma ve halı koleksiyonu ile Türkmen ve Yörük kültürünü büyük ölçüde yansıtmaktadır. Bu çalışmada, müzede yer alan ve daha önce incelenmemiş Afyon yöresi kilimleri üzerinde durulmuştur. Müzede sayısı 150'yi bulan kilim örneği mevcuttur. Anadolu'nun çeşitli yörelerinden toplanarak müzeye getirilen kilimlerin çoğunluğunu Eskişehir ve Afyon yöresi kilimleri oluşturmaktadır. Çalışma için seçilen Afyon yöresi kilim örnekleri benzer örnekler elenerek sağlam olanlar arasından seçilmiştir. Eskişehir'in Afyon iline sınır olması nedeniyle bu yörelerdeki kilim ve halılar başta olmak üzere birçok dokuma örneği Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde yer almıştır.

Kilimler büyük emeklerle dokunan kültür hazineleridir. Fakat teknolojinin gelişmesiyle birlikte kilim dokumalar önemini yitirmiştir. Ticari kaygıların ön plana çıktığı kilim dokumalarda çeşitli nedenlerden dolayı yer yer bazı bozulmalar görülse de, Afyon yöresi kilimleri Türk kilim sanatı içinde orijinalliğini korumuş ender bölgelerdendir(Ürer, 1997: 26). Çalışmanın amacı, Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan ve daha önce incelenmemiş olan Afyon yöresine ait kilimlerin gün yüzüne çıkarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda Afyon yöresine ait kilimlerin Anadolu kültüründeki yeri ve önemi belirtilerek örnekler teknik, motif, kompozisyon gibi yönlerden ele alınıp incelenmiştir. Son olarak Anadolu'nun diğer yörelerine ait kilim dokumalarla olan benzerliklerine değinilmiştir.

2. AFYON İLİNİN COĞRAFİ YAPISI ve TARİHÇESİ

Yüzölçümü 14570 km² olan Afyon ilinin büyük bir bölümü Ege Bölgesinin iç batısı olarak adlandırılan kesiminde bulunur. İlin doğusunda kalan topraklar İç Anadolu Bölgesinin özelliklerini gösterir. Güneybatıda kalan çok küçük bir parça da Akdeniz karakteristiğini görmek mümkündür. Afyon ili, kuzeyden güneye doğru uzanarak, Batı Anadolu ile İç Anadolu Bölgelerini birleştiren yüksek alanın güney parçasını oluşturmaktadır. Bu doğal konumu ile Kuzeybatıyı Anadolu'ya bağlayan önemli bir merkezdir. Merkez ilçesi Afyon ile birlikte, 16 ilçe, 19 Merkeze bağlı belde, 78'i ilçelere bağlı olmak üzere beldeleriyle 490 köylük bir il merkezidir. Afyon, Çobanlar ve İscehisar bucaklarıyla 62 köyün bağlı olduğu merkez ilçeyi oluşturur. Afyon, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgeleri üzerinde yayılan bir ildir. Büyük kısmı Ege bölgesinin iç batı Anadolu bölümünde bulunur. Güneyde bulunan Başmakçı, Dazkırı, Dinar ve Evciler ilçelerinin bazı toprakları Akdeniz Bölgesi sınırları içine girer. İlin doğu ve kuzeydoğu kısımlarındaki bazı topraklar da İç Anadolu Bölgesine taşar. Önemli merkezleri birbirine bağlayan kara ve demiryolları Afyon'dan geçer. Bu özellikleri sebebiyle Afyon, yolların kesiştiği, bölgelerin birbirine bağlandığı bir merkez konumundadır. Afyon doğuda Konya, batıda Uşak, kuzeybatıda Kütahya, güneybatıda Denizli, güneyde Burdur, güneydoğuda Isparta ve kuzeyde Eskişehir illeri ile komşudur (Zaman, 2016).

Afyon'un Türkler tarafından fethine kadar bölgeye hâkim olan medeniyetler sırasıyla Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Makedonyalılar, Selevkoslar, Bergamalılar, Romalılar ve Bizanslılardır. Ankara Savaşı'nın ardından Germiyanoğulları tekrar eski topraklarına sahip olmuşlarsa da, son Germiyan hükümdarı Yakup Bey'in 1429'da ölümü üzerine vasiyeti gereği bu topraklar tekrar Osmanlı hâkimiyetine alınmıştır. XV. yüzyıl ortalarına doğru Osmanlıların, Rumeli'de Haçlılarla uğraştığı bir sırada durumu fırsat bilen Karamanoğulları, Kütahya, Karahisâr-ı Sâhib, Hamid taraflarına kadar akınlarda bulunup, bu yerleri yakıp yıkmışlardır. Karamanoğulları ile Osmanlılar arasındaki bu gibi mücadelelerden oldukça etkilenen Afyon, II. Mehmed'in Karamanoğulları'nı ortadan kaldırmasıyla kesin bir şekilde Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. XVII. yüzyılda başlayan Celali isyanlarından zaman zaman Afyon bölgesi de etkilenmiştir. Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'da Türk fetihlerinin ilerlemesiyle Emir Sanduk, emrindeki Türk kuvvetleriyle 1077 yılında Dazkırı dışında Akdağa kadar olan bölgeyi fethetmiş ve böylece Afyon yöresinde Türk yerleşmesi başlamıştır. Burası, Türk-Bizans sınırına yakın olması sebebiyle sıkça Bizans tacizlerine maruz

kalsa da, sonunda 1176'daki Miryakefalon zaferiyle Afyon kesin olarak Türk hâkimiyetine alınmıştır. XIII. yüzyılın ikinci yarısında, Selçuklu veziri Muîneddin Pervane'nin boşalan makamlara yaptığı tayinler sırasında Sandıklı, Kütahya, Akşehir ve Beyşehir yöresinin valiliği Vezir Sahib Ata'nın oğullarına verilmiştir. Böylece Afyon, Sahib Ata Oğulları'nın hâkimiyetine girmiştir. Sahib Ata Oğullan Beyliği 1341'de son hükümdarı AhmetBey'in ölümüyle sona ermiş ve bu beyliğin arazisi Germiyanoğlu Yakub Bey'in eline geçmiştir. Böylece Afyon'da Germiyanoğulları hâkimiyeti başlamıştır. XIV. yüzyıl sonlarına kadar Germiyanoğulları hâkimiyetinde kalan Afyon Karahisar, Yıldırım Bâyezid devrinde 1390 yılında Osmanlılara geçmiştir. 1833'te bir süre II. Mahmud ile mücadele halinde olan Mısır Valisi İbrahim Paşa'nın eline geçen şehir, Milli Mücadele yıllarında bir yıl kadar Yunan işgalinde kalmıştır. Ancak Afyon, İstiklal Harbi'nde Türk askeri harekâtının en önemli cephesini teşkil etmiş ve bizzat Mustafa Kemal Paşa'nın kumanda ettiği Türk kuvvetlerinin Yunanlıları Büyük Taarruz'da bozguna uğratmasıyla 27 Ağustos 1922'de kurtarılmıştır (Uyar, 2000:10).

Afyon ili coğrafi yapısı karasal iklim olması nedeniyle özellikle kış aylarında oldukça soğuk bir bölgedir. Bu nedenle kilim dokumalar evler için önem arz etmektedir. Soğuk iklim şartlarından korunabilmek için yöre insanları öncelikle malzeme olarak yün ip kullanarak kilimler üretmişlerdir. Yine Eskişehir'e olan sınır komşuluğu kilim dokumaların ve uygulanan motiflerin iki bölgede de benzer niteliklere sahip olmalarını sağlamıştır. Komşuluk ilişkileri, alışveriş, hediye ve kız alıp verme gibi olaylarla kilimler iki bölge arasında sürekli gidip gelmiştir. Afyon İli'nin tarih öncesinden itibaren bir yerleşim merkezi olması ve çeşitli medeniyetlere ve devletlere ev sahipliği yapması buradaki kültürel derinliği sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Yüzyıllardır devam eden kültür varlığı yöredeki tüm hayata ve nihayetinde el sanatlarına ve bu bağlamda dokumalara yansımıştır. Bu kültürel zenginliği gözlemleyebildiğimiz en önemli kaynaklardan biri de şüphesiz kilim dokumalardır.

3. ESKİŞEHİR ARKEOLOJİ MÜZESİ

Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nin ilk kuruluşu 1944–45 yıllarında Alaeddin Camii'nde müze deposu olarak kurulmuştur. Eskişehir çevresindeki antik kentlerden ve tesadüf sonucu ortaya çıkan çeşitli mimari parçalar ve heykeller bir araya getirilerek bu depoda toplanmıştır. Sonraki dönemde müze deposu odun pazarı semtinde bulunan Kurşunlu Külliyesi'nin medrese odası bölümlerinde depolanmış ve büyük boy eserler de avluda teşhir edilmiştir. Çevrede yapılan kazılarla beraber müzedeki eserlerin sayısının artması sonucu bu

mekân yeterli olmamış ve Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından yeni bir müze binası yapılmıştır ve yeni bina 1974 yılında ziyarete açılmıştır. Sonrasında binanın yetersiz gelmesiyle bir süre kapalı kalan müze Eti şirketinin katkısıyla yapılan bugünkü müze binasına kavuşmuş ve eserler burada sergilenmeye başlanmıştır.

Eskişehir Arkeoloji Müzesinde yer alan eserler Tabiat Tarihi, Tarih Öncesi Çağ Eserleri, Klasik Çağ Eserleri, Sikke ve Taş Eserleri Seksiyonlarından meydana gelmektedir. Müzede yer alan ve çalışmamıza konu olan kilim dokumalar müzenin deposunda katlı olarak bulunmaktadır. Yeterli teşhir alanının olmayışı sebebiyle müzede yer alan tüm düz dokuma ve halılar depoda yer almaktadır. Müzede üç yüz civarı halı ve düz dokuma yaygılar bulunmaktadır. Bunlardan yüz elli adedi kilim dokumadır. Anadolu'nun çeşitli bölgelerine ait olan kilim dokumaların çoğunluğunu Eskişehir ve Afyon yöresi kilimleri oluşturmaktadır.

Bu çalışma, Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde, satın alma yoluyla toplanmış ve korunma altına alınmış ve Afyon yöresine ait olmak üzere 12 adet örnekten meydana gelmektedir. Örnekler benzerler elenerek, sağlam durumda olanlar arasından seçilmiştir. Bu örnekler; ilikli kilim tekniği kullanılarak dokunmuş tabanlar ve seccadelerden oluşmaktadır. Çalışmada yer alan dokumaların çözgü ve atkı iplerinde yün ipin kullanıldığı, renklerinin ise bitkisel boyalardan elde edildiği tespit edilmiştir. Dokuma kompozisyonlarına, dikey hatlar ve mihraplı kompozisyonlar hâkimdir.

4. BİR DÜZ DOKUMA YAYGI OLARAK KİLİM VE AFYON YÖRESİ KİLİMLERİ

Kilim sadece atkı ve çözgü iplerinden meydana gelen, döşeme, divan, sedir gibi yerlere serilen, genellikle desenlerle ve renklerle süslü havsız dokumalardır (Bayraktaroğlu, 1990:302).

"Kilim" kelimesi Türkçe bir kelime olarak 13. yüzyıldan beri kullanılmaktadır (Onuk ve Akpınarlı, 2011:85). Farsçada kilim anlamına gelen "gelim-kelim" kelimelerinin Türkçeden geçtiği kabul edilmektedir (Deniz, 2000:11). Bu kelime, tüm Slav dilleriyle, Ukrayna ve Güney Rusya dillerine Türkçeden geçmiştir. Ukrayna'da "kylym", Polonya dilinde, Bulgarca ve Sırpçada "kilim", Romence de "chilim" şeklinde söylenmektedir. Kilim kelimesi Farsça ve Türkçe yazılmış eski metinlerde yere serilen yaygı ve derviş cübbesi anlamına gelmektedir. Birtakım eski Türkçe metinlerde ise "saçaklı kilim" kelimesine rastlanılmaktadır ki, bu terim bugün bizim anladığımız "kilim" kelimesinin karşılığıdır (Ögel, 1985:160).

Kilim kelimesi, çoğunlukla, dokuma merkezine, dokuma tekniğine ya da dokumanın motiflerine bakılmaksızın yapılmış herhangi bir düz dokumayı tanımlamak için kullanılmaktadır (Allane, 1995:7). Ancak yapılan tüm düz dokumaları dokuma tekniklerinden ötürü kilim olarak adlandırmak doğru değildir. Kilim; "iki iplik sistemine dayandırılarak yapılan, ters ve düzü aynı olan havsız dokuma türleri (ThemaLaorusse, 1993–1994:303)" olarak tanımlanmasının yanı sıra, "atkı ve çözgü iplik sistemleriyle dokunan iki iplik sistemli bir dokuma türüdür, desen ve örgelere bağlı olarak gelişir (Uğurlu, 1997:1009)" şeklinde de tanımlanmıştır. Yine başka bir tanıma göre kilimler; "dokuma boyunca önlü arkalı çift sıra halinde olan çözgü ipliklerinin arasından, bir ön ve bir arkadan geçen enine atkı ipliklerinden meydana gelir" (Aytaç, 1982:42). Diğer bir tanımda ise; "kilimler ters ve yüzleri birbirinin benzeri olan düz veya motifli dokumalardır" (Akbil, 1970:9) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Kilim, dokuma açısından halıdan daha zordur. Özellikle iki parçalı kilimlerde (Şak kilim) desenler simetrik olmak zorundadır (Deniz, 2000:79). Kilim, yün veya kıl ipliğinden, dikey veya yatay yer tezgâhlarında dokunmaktadır. Kilim, dokuyucusu tarafından dokunurken, dokuyanın hayalindeki desen ya da herhangi bir örnek olmadan başka bir kilime bakılarak dokunmaktadır. Kilimin Anadolu da özel bir yeri ve kullanımı vardır. Anadolu kadını kilimi dokurken, doğadan ilham alarak birçok renk ve desenlerle iç dünyasını dokumasına yansıtır (Ergüder, 2009:24).

Dokuma malzemesinin dayanıksızlığı nedeniyle düz dokuma yaygıların, bilinen bir geçmişi yoktur. Ancak yapılan kazılar sonucunda bulunan iğ, ağırşak, kirman, öreke, kirkit, makas, iğne, şiş, tığ ve gergef gibi aletler ve hasır, keten, kendir, kıl ve yün gibi malzemeler, Anadolu'nun Paleolitik Çağ'dan beri sürekli yerleşim yeri olduğunu ve bu malzemelerle sepet, ip, halat, hamak ve çarpana gibi dokumalar üretildiğini ispatlamaktadır (Uğurlu, 1997:470).

Anadolu'da bulunan en erken tarihli kilim örneği, M.Ö. 2300 yıllarına tarihlenen; "kraliçenin örtüsü" adıyla tanınan ancak, bugün nerede olduğu bilinmeyen kilimdir (Deniz, 1998:9). Truva (Çanakkale) kazılarında bulunan bu yaygının, ele geçen resimlerinden; yıpranmış, geometrik desenlerle oluşturulmuş kompozisyona sahip ve açık yeşil, kahverengi, kırmızı renklerin hâkim olduğu görülmektedir (Deniz, 2000:49).

Anadolu'da tarihlendirilebilinen en eski kilim 16. yüzyıla ait olan Osmanlı Saray Kilimidir. Bu örnekler Konya Mevlana Müzesi'ndedir. 16 – 17. yüzyıla ait örnekler de İstanbul Vakıflar Kilim Müzesi'ndedir (Bayraktaroğlu, 1990:303).

Atkı ve çözgü sistemine bağlı olarak oluşturulan kilimler yapım tekniklerine göre çeşitli gruplara ayrılmaktadır.

1. İlikli Kilimler

2. İliksiz Kilimler

3. Eğri Atkılı Kilimler

4. Eğri Atkılı Konturlu Kilimler

5. Normal Atkılar Üzerine Ek Atkılar Atılması İle Yapılan Kilimler(Acar, 1975:47).

Afyon ili kilim dokuma açısından zengin örneklere sahiptir. Yüzyıllardır geleneklerine bağlı olarak yaşayan Afyon halkı, halı ve düz dokuma yaygılar dokumuş ve keçe yapmışlardır. Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yaygın olduğu için kilimlerde malzeme olarak yün kullanmışlardır (Bayraktaroğlu, 2005:516; Küçükkurt, 2000:259). Yünü kendileri eğirip, doğal boyalarla boyamışlardır. Günümüzde yün malzeme yanında pamuk, kök boya yerine sentetik boya kullanılmaktadır (Bayraktaroğlu, 2005:516). Afyon yöresel dokumalarında en çok kırmızı, bordo, kahverengi, krem, açık mavi, lacivert, turuncu, açık yeşil, koyu yeşil, kontürlerde ve küçük zeminlerde siyah kullanılmaktadır. Bordür içlerinde bulunan aynı motifler, farklı renkte dokunarak kilime canlılık ve hareketlilik kazandırılmıştır. Afyon kilimlerinde en çok kullanılan motifler arasında başta hayat ağacı olmak üzere, eli belinde ve koçboynuzu motifleri yer almaktadır. Bunların yanı sıra bukağı, saç bağı, el-parmak-tarak, pıtrak, çengel, küpe, yıldız, bereket, kuşkanadı, suyolu, akrep, canavar izi motifleri bulunmaktadır (Küçükkurt, 2000:260).Büyük bir özveriyle yapılan kilimler zaman içinde ticari kaygılar nedeniyle gelenekselliğini yitirmeye yüz tutmuştur. Özellikle dışarıdan gelen satıcıların az paralar karşılığı ya da kötü malzemeden yapılmış makine halıları karşılığı köylerdeki kilimleri satın almalarıyla yörede özgün kilimler sayı olarak oldukça azalmıştır. Afyon ve ilçelerinde birçok boy – oymak yaşadığı için dokunan kilimler çok çeşitliliğe sahiptir. Bayraktaroğlu (2005), Afyon ve çevresinde görülen kilimleri Sandıklı kilimler, Parmaklı kilimler, Çomçalı Kilimler, Antike kilimler, Ganglılı kilimler, Hayat Ağaçlı kilimler,

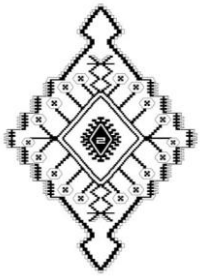
Seleser kilimler, Karadöşeme kilimler ve Uruşman kilimler olarak gruplandırmıştır (Bayraktaroğlu, 2005:517).

5. ESKİŞEHİR ARKEOLOJİ MÜZESİ'NDE BULUNAN AFYON YÖRESİ KİLİMLERİNDEN ÖRNEKLER

Çalışmamızı oluşturan Afyon yöresine ait 12 adet kilim bu bölümde tek tek ele alınarak çeşitli özellikleri üzerinde durulmuştur. Kilimlerin ölçüleri, dokuma türü, kilimlerde kullanılan malzeme, uygulanan teknik, kullanılan renkler, kompozisyon ve motif özellikleriyle kilimler açıklanarak, örneklere ait fotoğraf ve çizimler sunulmuştur.

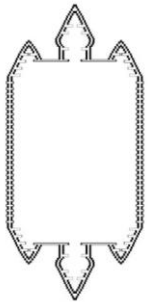

Fotoğraf No: 1

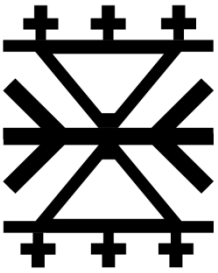
Çizim No: 1

Bereket Motifi

Çizim No: 2

Post Motifi

Çizim No: 3

Saç Bağı Motifi

Çizim No: 4

Pıtrak Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 1 **Ölçüsü:** 102 x 180 cm

Envanter No: 2353 **Müzeye Geliş Tarihi:** 12.07.1976

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma

Eserin Tanımı:

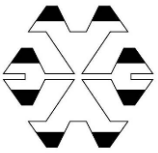
Yörede "Post motifli seccade" adıyla bilinen örnek, 102 x 180 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimdir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, lacivert, beyaz ve turuncu renklerin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Kilim örneğinde bulunan tek bordür; evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı motiflerinden oluşmaktadır. Bordür ve zemin soyu-aileyi simgeleyen hayat ağacı motifleri ile ayrılmaktadır.

Zemin kompozisyonunu, ortada bir post motifi ve bu motif içinde yer alan doğanın yeniden canlanmasını ifade eden bereket ve bereket motifinin dört köşesinde iyimserliği simgeleyen kurtağzı motifleri oluşturmaktadır. Post motifinin dışında ise dikenlerinden dolayı kötü gözü uzaklaştırdığına inanılan pıtrak motifleri yer almaktadır.

Fotoğraf No: 2

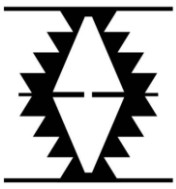
Çizim No: 5

Kurtağzı Motifi

Çizim No: 6

Kurtağzı Motifi

Çizim No: 7

Yıldız Motifi

Çizim No: 8

Kurtağzı Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 2 **Ölçüsü:** 138 x 388 cm

Envanter No: 2364 **Müzeye Geliş Tarihi:** 06.08.1976

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Kara döşeme kilim" adıyla bilinen örnek, 138 x 388 cm. ebatlarında dokunmuş taban kilimdir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, siyah, beyaz, mavi, sarı renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Sol taraf olmak üzere tek kanat olarak dokunan kilimin uzun kenar bordürlerinde hayat ağacı motiflerinin bulunduğu su yolu, kısa kenar bordürlerinde ise yıldız motifi uygulanmıştır.

Zemin kompozisyonunda, tüm zemin farklı renklerden oluşan sıralı basamaklar halinde dokunmuştur. Her bir kısımda analık ve doğurganlığı simgeleyen eli belinde, çeyiz sandığını simgeleyen sandık, alın yazısını simgeleyen yıldız, iyimserliği simgeleyen kurtağzı, ölümü simgeleyen kuş motifleri yer almaktadır.

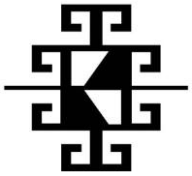
Fotoğraf No: 3

Çizim No: 9
Bindallı Motifi

Çizim No: 10
Muska Motifi

Çizim No: 11
Sandık Motifi

Çizim No: 12
Kazayağı Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 3 **Ölçüsü:** 97 x 140 cm

Envanter No: 2696 **Müzeye Geliş Tarihi:** 18.02.1977

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Bindallı Seccade" adıyla bilinen örnek, 97 x 140 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, siyah, bordo, mavi renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Çift bordürden oluşan kilimde dış bordür kazayağı motiflerinden, iç bordür ise kötü bakışlardan meydana gelebilecek kötü etkilerden korunmak amacıyla kullanılan muska motiflerinden oluşmaktadır. Zemin kompozisyonu; bindallı motifleri ve bu motifler içinde yer alan çeyiz sandığını simgeleyen sandık ve üzerinde bulunan dikenlerden dolayı kötü gözü uzaklaştırdığına inanılan pıtrak motiflerinden oluşmaktadır.

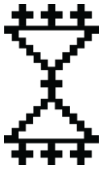

Fotoğraf No: 4

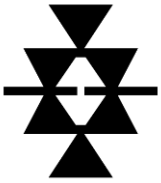
Çizim No: 13

Akrep Motifi

Çizim No: 14

Saç bağı Motifi

Çizim No: 15

Yıldız Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 4

Ölçüsü: 64 x 127 cm

Envanter No: 2848

Müzeye Geliş Tarihi: 10.07.1979

Müzede Bulunduğu Yer: Depo

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Üç toplu seccade" adıyla bilinen örnek, 64 x 127 cm. ebatlarında dokunmuş taban kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan

elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, siyah, turuncu, mavi, yeşil renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Bordür tek olup genel olarak evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı ve yer yer yıldız ve kurtağzı motiflerinden oluşmaktadır. Bordür ve zemin hayat ağacı motifi ile birbirinden ayrılmaktadır. Zemin kompozisyonu; mihrap, kötülük ve dışarıdan gelebilecek kötü etkilerden korunmak amacıyla kullanılan ve yörede "Top" olarak adlandırılan akrep motiflerinden oluşmaktadır.

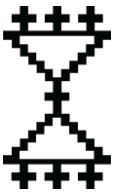

Fotoğraf No: 5

Çizim No: 16

Pıtrak Motifi

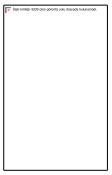
Çizim No: 17

Saç bağı Motifi

Çizim No: 18

Yıldız Motifi

Çizim No: 19

Hayat Ağacı Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 5 **Ölçüsü: 92 x 166 cm**

Envanter No: 2886 **Müzeye Geliş Tarihi: 09.05.1979**

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.**

Eserin Tanımı:

92 x 166 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, siyah, turuncu, mavi renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Kilim, tek bordürden oluşmaktadır. Bordürde evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı motifleri yer almaktadır. Zemin kompozisyonunda; ortada büyük bir madalyon içinde yer alan ve soyu-aileyi simgeleyen hayat ağacı, hayat ağacı motifinin tam ortasında yer alan ve iyimserliği simgeleyen kurtağzı motifleri bulunmaktadır. Madalyon çevresinde ise saç bağı, insanın alın yazısını simgeleyen yıldız ve kötü gözü uzaklaştırdığına inanılan pıtrak motiflerinden bulunmaktadır.

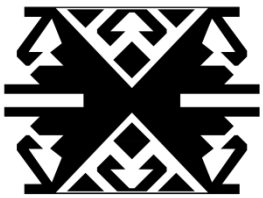

Fotoğraf No: 6

Çizim No: 20

Bereket Motifi

Çizim No: 21

Elibelinde Motifi

Çizim No: 22

Kurtağzı Motifi

Çizim No: 23

Kurtağzı Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 6 **Ölçüsü:** 168 x 360 cm

Envanter No: 2923 **Müzeye Geliş Tarihi:** 08.11.1978

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Tolu kilim" adıyla bilinen örnek, 168 x 360 cm. ebatlarında dokunmuş taban kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, siyah, beyaz ve gri renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

İki ayrı kanat olarak dokunmuş ve ortadan dikilerek birleştirilmiş olan kilimin tek bordürü bulunmaktadır. Bordür, analığı ve doğurganlığı simgeleyen elibelinde motiflerinden oluşmaktadır. Bordür ve zemin tarak motifiyle birbirinden ayrılmıştır. Zemin kompozisyonunda yörede "top" motifi adıyla bilinen simetrik motifler ve bunların içlerinde ve çevrelerinde yer alan, nazardan korunmak amacıyla kullanılan göz, iyimserliği simgeleyen kurtağzı, erkekliği ve gücü simgeleyen koçboynuzu, kötülük ve dışarıdan gelebilecek kötü etkilerden korunmak amacıyla kullanılan akrep ve doğurganlığı simgeleyen elibelinde motifleri yer almaktadır.

Fotoğraf No: 7

Çizim No: 24

Bereket Motifi

Çizim No: 25

Elibelinde Motifi

Çizim No: 26

Pıtrak Motifi

Çizim No: 27

Yıldız Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 7 **Ölçüsü:** 95 x 135 cm

Envanter No: 3074 **Müzeye Geliş Tarihi:** 1979

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Post motifli seccade" (Çizim No:2) adıyla bilinen örnek, 95 x 135 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimdir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, siyah ve turuncu renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

İncelenen seccade kilim tek bordürlü olarak dokunmuştur. Bordürün uzun kenarında eli belinde motifleri, kısa kenarında ise saç bağı motifleri bulunmaktadır. Zemin kompozisyonu; ortada büyük bir post motifinden ve bu motifin etrafında kötü gözü uzaklaştırdığına inanılan pıtrak, çiçek ve yıldız motiflerinden oluşmaktadır. Ayrıca post motifinin ortasında, doğanın yeniden canlanmasını ifade eden bereket, pıtrak ve sandık motifleri yer almaktadır.

Fotoğraf No: 8

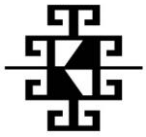
Çizim No: 28

Bereket Motifi

Çizim No: 29

Saçbağı Motifi

Çizim No: 30

Sandık Motifi

Çizim No: 31

Yıldız Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 8 **Ölçüsü:** 95 x 160 cm

Envanter No: 3331 **Müzeye Geliş Tarihi:** 06.05.1981

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Bindallı kilim" adıyla bilinen örnek, 95 x 160 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimdir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, siyah, turuncu, yeşil ve mavi renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Tek bordürden oluşan kilimin bordüründe saç bağı motifleri yer almaktadır. Zemin kompozisyonu; bindallı motifleri ve bu motiflerin içinde ve etrafında yer alan; erkekliği ve gücü simgeleyen koç boynuzu, çeyiz sandığını simgeleyen sandık, çiçek, alın yazısını simgeleyen yıldız, evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı ve kötü gözü uzaklaştırdığına inanılan pıtrak motiflerinden oluşmaktadır.

Fotoğraf No: 9

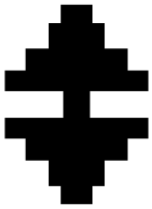
Çizim No: 32

Gece-gündüz Motifi

Çizim No: 33

Koçboynuzu Motifi

Çizim No: 34

Bukağı Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 9

Ölçüsü: 83 x 130 cm

Envanter No: 3393

Müzeye Geliş Tarihi: 01.07.1981

Müzede Bulunduğu Yer: Depo

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Eserin Tanımı:

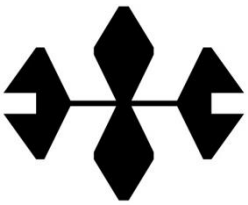
83 x 130 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimdir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, pembe, bej ve turuncu renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Uzun kenarı üç sıra ve kısa kenarı iki sıra bordürden oluşan kilimin uzun kenar, dış iki sıra ve birbirinden tarak motifleriyle ayrılan bordürlerinde bukağı motifleri uygulanmıştır. En iç bordürde ise erkekliği ve gücü simgeleyen koçboynuzu motifleri yer almaktadır. Zemin ise

büyük bir saç bağı motifinden oluşmaktadır. Saç bağı motifinin içlerinde gece-gündüz ve bukağı motifleri de yer almaktadır.

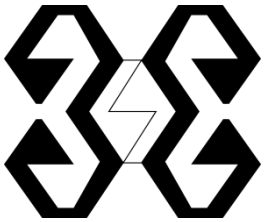

Fotoğraf No: 10

Çizim No: 35

Kurtağzı Motifi

Çizim No: 36

Koçboynuzu Motifi

Çizim No: 37

Suyolu Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 10 **Ölçüsü:** 106 x 336 cm

Envanter No: 3521 **Müzeye Geliş Tarihi:** 23.06.1983

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma.

Eserin Tanımı:

106 x 336 cm. ebatlarında dokunmuş taban kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, mavi, beyaz, siyah ve yeşil renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Tek bordür olarak dokunmuştur. Zeminden tarak motifiyle ayrılan bordürde hayatın akıcılığını simgeleyen suyolu motifi uygulanmıştır. Zemin kompozisyonu; üst üste sıralanmış

altıgen şekilli, göl motiflerinden oluşmaktadır. Göl motiflerinin çevresinde iyimserliği simgeleyen kurtağzı ve erkekliği, gücü simgeleyen koçboynuzu motifleri ve içinde yalnızca kurtağzı motifleri yer almaktadır.

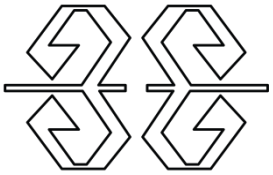

Fotoğraf No: 11

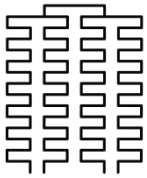
Çizim No: 38

Saç bağı Motifi

Çizim No: 39

Koçboynuzu Motifi

Çizim No: 40

Tarak Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 11 **Ölçüsü:** 98 x 166 cm

Envanter No: 3526 **Müzeye Geliş Tarihi:** 23.06.1983

Müzede Bulunduğu Yer: Depo **Müzeye Geliş Şekli:** Satın alma

Eserin Tanımı:

Yörede "Post motifli seccade" adıyla bilinen ve 98 x 166 cm. ebatlarında dokunmuş seccade kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, siyah, yeşil ve gri renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

Uygulanan tek bordürde evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı motifleri yer almaktadır. Zemin kompozisyonu; post motifi ve bu motif içinde yer alan;

erkekliği ve gücü simgeleyen koçboynuzu ve doğanın yeniden canlanmasını ifade eden bereket motiflerinden oluşmaktadır.

Fotoğraf No: 12

Çizim No: 41

Yıldız Motifi

Çizim No: 42

Göl Motifi

Çizim No: 43

Ayna Motifi

Örnek ve Fotoğraf No: 12

Ölçüsü: 143 x 318 cm

Envanter No: 3540

Müzeye Geliş Tarihi: 11.10.1983

Müzede Bulunduğu Yer: Depo

Müzeye Geliş Şekli: Satın alma.

Eserin Tanımı:

Yörede "Fardalı kilim" adıyla bilinen ve 143 x 318 cm. ebatlarında dokunmuş iki şaktan oluşan taban kilimidir. El eğirmesi yün iple dokunan örnekte, kullanılan renkler bitkisel boyalardan elde edilmiştir. Ağırlıklı olarak kırmızı, sarı, beyaz, yeşil ve mavi renklerinin kullanıldığı kilim, ilikli teknikte dokunmuş olup, dikey kompozisyonlu dokumalar grubundadır.

İki kanat olarak dokunup ortadan dikilerek birleştirilen kilim, uzun ve kısa kenarı farklı şekillerde uygulanan yıldız motiflerinin bulunduğu tek bordürden meydana gelmektedir. Zemin kompozisyonu; üst üste, simetrik olarak yer alan büyük göl motifleri ve

içinde yer alan ayna motiflerinden ve bu motifleri çevreleyen evlilik isteğini yerine getirmeyi simgeleyen saç bağı motiflerinden oluşmaktadır.

6. DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Afyon ilinde yaşayan Türkmen ve Yörükler yaptıkları kilimler ile başta iç batı Anadolu olmak üzere Anadolu'nun çeşitli yerlerini etkilemişlerdir. Temel bir gereksinim olarak ortaya çıkan kilimler zamanla kazandıkları özellikler ve zengin motifleriyle bir sanat unsuru olmayı başarmışlardır.

Çalışmada yer alan kilimlerin, farklı kaynakların taranması sonucunda Anadolu'nun diğer yöre kilimleriyle çeşitli yönlerden büyük benzerlikler taşıdıkları gözlenmiştir. Örnek 1, Örnek 7 ve Örnek 11'de yer alan (Fotoğraf No:1, 7 ve 14) Afyon – Emirdağ yöresine ait ve "Post Motifli Seccade" olarak adlandırılan örneklerin Çankırı (Akpınarlı ve diğ., 2008:136.)yöresinde dokunan bir kısım seccade ile benzerlik taşıdığı görülmektedir (Fotoğraf No 13). Tüm örneklerin zemin kompozisyonlarında yer alan post motifleri içinde, doğanın yeniden canlanmasını ifade eden bereket motifi yer almaktadır. Özellikle örnek 7'de yer alan seccadenin uzun bordürlerinde yer alan, analık ve doğurganlığın simgesi olan eli belinde motifleri ve kısa bordürlerinde yer alan ve evlilik isteğini simgeleyen saç bağı motifleri Çankırı örneği ile oldukça benzerdir.

Yine örnek 4'de yer alan ve Afyon yöresinde "Üç Toplu Seccade" olarak isimlendirilen kilim ile Kırşehir (Karahan ve diğ.,2008: 185) yöresine ait seccade kilim zemin kompozisyonu açısından benzerlik taşımaktadır (Fotoğraf No: 14). Her iki kilimde de zemininde üst üste üç adet kötülüklerden korunmak amacıyla dokunan akrep motifleri yer almaktadır.

Örnek 2'de yer alan ve Afyon – Emirdağ yöresinde "Kara Döşeme Kilim" adıyla bilinen kilimin benzerini Konya (Erbek, 1995a:063 no'lu eser) yöresinde görmek mümkündür (Fotoğraf No: 15). Kilimler zemin kompozisyonları ile benzerlik taşımaktadırlar. Her iki örnekte de doğurganlığı simgeleyen eli belinde ve haber beklentisini simgeleyen kuş motiflerinin uygulanışı dikkat çekicidir.

Ürer (1997) Afyon-Emirdağ yöresi "Bindallı" kilimlerini şöyle tanımlamıştır. Bindallı kilimlerde bordürlerle çerçevelenmiş zemin kısmına yerleştirilen bindallı motifi, geometrik bir görünüme sahiptir. İki yanda birer köşelerinden birbirine birleşen altıgenler, alt ve üstte

aynı şekilde yerleştirilmiş eşkenar dörtgenlerle haçvari bir şema meydana getirmektedir. Altıgen ve dörtgenlerin açıkta kalan kenarlarına saçak görünümü veren çomça motifleri yerleştirilmiştir. Halk arasında bu düzenleme, dallı saçaklı bir görünüme sahip olduğu için bindallı şeklinde isimlendirilmekte, dokumalara da bindallı kilimler denilmektedir (Ürer, 1999: 652; Ürer, 1997: 56). Çalışmamızda yer alan 4 ve 8 numaralı örneklerin bu tanımlamaya göre Emirdağ yöresine ait Bindallı Kilim oldukları açıktır. Bu örneklerin benzerini Kayseri-Sarız yöresinde dokunan ve "Zincirli Kilim" (Şahin,2002: 411) olarak adlandırılan bir grup dokumada da görmekteyiz (Fotoğraf No: 16).

Afyon yöresine ait olan 12 numarada yer alan ve Emirdağ ilçesinde "Fardalı Kilim" (Ürer, 1997:233)ya da "Seleser Kilim" (Bayraktaroğlu, 2005:521) olarak adlandırılan örneğimizin, zemin kompozisyonlarının ve burada yer alan ayna motiflerinin Hakkâri yöresine ait "Şehvani" (Karahan, 2007: 93)kilimleri (Fotoğraf No:17), Van (Recai Karahan, vd., 2008:212) (Fotoğraf No:18), Malatya (Erbek, 1995b:180 no'lu eser.) (Fotoğraf No:19) ve yöresinde dokunan ve "Aynalı Kilim" olarak adlandırılan taban yaygıları ile zemin süslemeleri büyük benzerlik taşımaktadır. Aynı zamanda Çankırı(Kadıoğlu, 2012:145) (Fotoğraf No:20), Kırşehir (Eroğlu, 2006:55), (Fotoğraf No:21) ve Kayseri Sarız (Şahin, 2002:411)"Dibekli Kilim" (Fotoğraf No:22) adıyla aynı kompozisyonlu kilim örneklerine rastlamak mümkündür.

Eskişehir Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Afyon yöresi kilimleri hem yörenin kültürünü yansıtması hem de kilim dokumaların ticari kaygılar nedeniyle özünü kaybetmemesi açısından önemli kaynak oluşturmaktadır. Yöre kilimleri motiflerin uygulanışı ve kullanılan malzeme açısından Türk el sanatları içinde önemli bir yere sahiptir. Anadolu'nun çeşitli yöreleriyle benzerlikler taşımasının yanı sıra yöre insanının yaratıcılık gücü ve estetik algısını da ortaya çıkarmaktadır. Yöre halkında bulunan eski dokumaların yıpranmış olması ya da çoğunun satılmış olması, dokunmaya devam eden kilimlerin ticari sebeplerle dezenformasyona uğraması, kök boya yerine suni boya kullanılması gibi nedenlerden ötürü asıl örneklerin müzede yer alması ve teşhir edilmesi önemlidir. Böylece gündelik hayatta kaybolmuş olan örneklerin görülmesi sağlanmaktadır. Müzede bu eserlerin toplanması başta el sanatlarıyla uğraşan kişiler olmak üzere meraklılarına ve yöreyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistler için ilgi çekici ve bilgi verici bir kaynak teşkil etmesi açısından kıymet taşımaktadır.

Uzun soluklu bir kültür birikimi olan dokuma sanatının bilimsel düzeyde korunması ve gelecek nesillere iletilmesi önemlidir. Asırlar önce yapılan ve günümüze kadar gelen ürünlerin üretim yöntemlerinin, tekniklerinin, kullanılan renk ve motiflerinin araştırılarak arşivlenmesi sağlanmalıdır. Gelişen teknolojiden yararlanılarak dokumaların özünü kaybetmeden yeniden modern tasarımlarla her zaman kullanılabilirliği artırılmalıdır. Böylece Türk toplumu için önemli bir kültür mirası olan dokuma sanatının unutulmasının önüne geçilmesi sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Acar, B., (1975). **Kilim Ve Düz Dokuma Yaygılar**, İstanbul.

Afyon Karahisar Coğrafi Konumu, (2007). Http://www.Zaman.Com.Tr/Sehir_Afyonkarahisar-Cografi-Konumu_557710. (Erişim tarihi: 04.01.2016).

Akbil, F., (1977). "Bergama Dokumaları Cicim – Zili", **Türkiyemiz,** Sayı 21, İstanbul.

Akpınarlı, F. vd., (2008). **Çankırı El Sanatları**, Ankara.

Allane, L., (1995). "Kilim", **A Buyer's Guide**, London.

Anonim, (1993–1994) "Halı Ve Kilim", **Thema Larousse Ansiklopedisi**, İstanbul.

Aytaç, Ç., (1982). **El Dokumacılığı**, İstanbul.

Bayraktaroğlu, S., (1990). "Eskişehir ve Çevresi Halı-Kilim Ve Düz Dokuma Yaygıları", **Vakıflar Dergisi***,* XXI, Ankara.

Bayraktaroğlu, S., (2005). "Afyon Çevresi Yörük Dokumaları", **Vakıflar Dergisi***,* XXIX, Ankara.

Deniz, B., (1998). **Ayvacık (Çanakkale) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları (Kilim- Cicim-Zili),** Ankara.

Deniz, B., (2000). **Türk Dünyasında Halı Ve Düz Dokuma Yaygıları**, Ankara.

Erbek, G., (1995a). , **Anatoliankilims – I,** Ankara.

Erbek, G.,(1995b). **Anatoliankilims – Iı,** Ankara.

Ergüder, A. A., (2009).**Kars Yöresi Düz Dokumaları**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sos. Bil.Enst., Erzurum.

Eroğlu, N., (2006). **Kırşehir Kilimleri,** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sos. Bil. Enst., Van.

Kadıoğlu, Ö., (2012).**Çankırı İli Merkez Köylerinde Bulunan Düz Dokuma Yaygıların Tespiti Ve Günümüzdeki Durumu,** Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sos. Bil.Enst. Konya.

Karahan, R., (2007). **Dünden Bugüne Hakkâri Kilimleri**, Ankara.

Karahan, R. Ve Diğ., (2008). **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk El Sanatları Uygulama Ve Araştırma Merkezi Kilim Kataloğu – Iıı,** Van.

Küçükkurt, Ü.,(2000). "İzmir Etnografya Müzesi'nde Bulunan Afyonkarahisar Kilimlerinden Örnekler", **V. Afyonkarahisar Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri**, Afyon Belediyesi Yayınları, İstanbul.

Onuk, T. ve Akpınarlı, F., (2011). "İçel Yöresi Düz Dokuma Yaygılarda Kullanılan Motif Ve Kompozisyon Özellikleri", **Arış Dergisi**, S.:6, Ankara.

Ögel, B., (1985). **Türk Kültür Tarihine Giriş,** C.Iıı, Ankara.

Şahin, Z.,(2002). **Sarız (Kayseri) Yöresi Düz Dokuma Yaygıları**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sos. Bil. Enst., Kayseri.

Uğurlu, A., (1997). Kilim, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Cilt 2, İstanbul, S.:1009.

FOTOĞRAFLAR

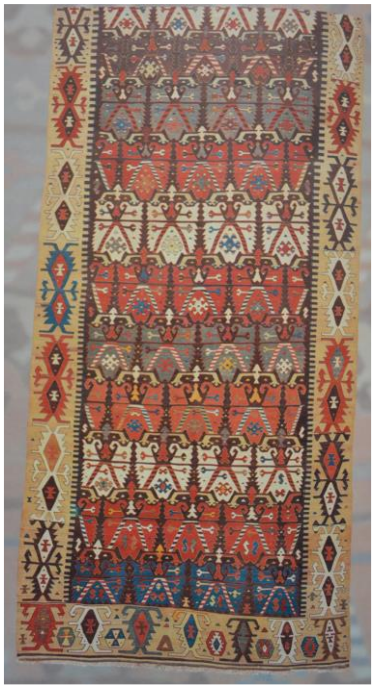
Fotoğraf No: 13

Çankırı yöresi

Fotoğraf No: 14

Kırşehir yöresi

Fotoğraf No: 15

Konya Yöresi

Fotoğraf No: 16

Kayseri Sarız Yöresi

Fotoğraf No:17

Hakkâri yöresi

Fotoğraf No: 18

Van Yöresi

Fotoğraf No: 19

Malatya Yöresi

Fotoğraf No: 20

Çankırı Yöresi

Mayıs/Haziran'16 Cilt:9 Sayı:17
ISSN 1308-2698

Fotoğraf No: 21

Kırşehir Yöresi

Fotoğraf No: 22

Kayseri – Sarız Yöresi